

ons onderwijs beweegt mee

Op Het Hogeland College gaat het niet alleen om kennis opdoen en vaardigheden leren die belangrijk zijn voor de toekomst. Want het leren is nooit klaar. Leren doen we een leven lang en de toekomst ligt elke dag voor ons. Daarom is het belangrijk dat leerlingen begrijpen wát ze leren, hóe ze leren en hoe ze dat steeds beter zelf kunnen sturen.

Formatief handelen helpt daarbij. Dit is een manier van lesgeven waarbij regelmatig wordt gekeken wat leerlingen al weten en waar nog groei mogelijk is. Dat kan bijvoorbeeld met een korte quiz, door elkaar feedback te geven of in gesprekken over het denk- en leerproces. Leren wordt zo een doorlopend proces waarin fouten maken mag en bijsturen vanzelfsprekend is. Dit zorgt voor meer betrokkenheid en motivatie tijdens de lessen. En een mooie bijkomstigheid is: er zijn minder toetsen nodig!

Docenten leren ook!

Onder het motto 'leren van en met elkaar' vond op 4 februari een inspirerende studie-ochtend over formatief handelen plaats voor docenten en onderwijsassistenten. Want als het onderwijs meebeweegt, vraagt dat ook om ontwikkeling van de mensen voor de klas.

De bijeenkomst werd georganiseerd door de kerngroep Formatief handelen: de docenten Marjan Sikkema, Suzanne Kool, Desiree Heins en Maaïke Huizenga. Zij volgen samen de tweejarige opleiding tot Schoolexpert Formatief handelen. Tijdens de ochtend gingen de deelnemers vooral zelf aan de slag met het onderwerp. De centrale vraag: hoe zorgen we ervoor dat formatief handelen een vaste plek krijgt in onze lessen?

De kerngroep: Marjan, Suzanne, Maaïke en Desiree.

Het is heel inspirerend om als team aan de slag te gaan met de stappen van formatief handelen. Ik kijk er naar uit om op deze manier, stap voor stap, mijn lessen te verbeteren.
Judith (docent)

Dat begint bij de vraag wat er in een les bereikt moet worden. Wat willen we dat leerlingen leren? Hoe ontdekken we wat ze al weten? Welke vragen stellen we en welke antwoorden verwachten we? En als die antwoorden anders uitpakken dan gedacht, hoe passen we de les dan aan? Dit alles vraagt om een goede voorbereiding.

De resultaten zijn veelbelovend: formatief handelen zorgt voor meer betrokkenheid in de les en helpt leerlingen beter begrijpen wát en hóe ze leren. In het begin hebben ze nog veel feedback nodig, maar naarmate ze zich verder ontwikkelen, leren ze ook van elkaar. Zo leren ze samen en van elkaar!

Ik pas het al veel toe in mijn lessen. Toch is het heel fijn en zinvol om op deze manier kennis op te frissen.
Chantien (docent)

Wisbordjes

Met herschrijfbaar wisbordjes kunnen alle leerlingen tegelijk hun antwoord laten zien. Dit geeft de docent direct inzicht in wat de klas al begrijpt en waar nog uitleg nodig is. Het is een snelle en laagdrempelige manier om te checken of de leerdoelen worden gehaald.

Praktische tools in de les

Exit-ticket

Een exit-ticket is een korte opdracht die leerlingen aan het einde van de les maken en inleveren. De docent gebruikt de antwoorden om inzicht te krijgen in het leerproces en stemt de volgende les hierop af. Zo sluit het onderwijs beter aan bij de behoeften van de leerlingen.

Nadine werkt regelmatig met de wisbordjes.

'Leerlingen zien hun eigen vooruitgang'

Wat betekent dit voor de lessen?

'Als docent moet je bewuster nadenken over mogelijke misvattingen bij leerlingen. Leerlingen worden actiever in de les, bijvoorbeeld met wisbordjes: iedereen geeft op hetzelfde moment antwoord op een vraag, waardoor je direct ziet wie

Willemieke Jansma, docent natuur- en scheikunde en expert in formatief handelen in Uithuizen, is enthousiast over de methode. 'Sinds vorig jaar volgen we trainingen en passen we deze aanpak steeds meer toe in onze lessen', vertelt ze.

Bij formatief handelen stellen docenten vragen aan leerlingen zonder dat hier direct een beoordeling aan gekoppeld is. 'Het doel is om te achterhalen waar ze staan in hun leerproces en hen te helpen verder te komen. Hierdoor kunnen we ons onderwijs tussentijds aanpassen als dat nodig is.' Een belangrijk effect is dat het aantal cijfers dat leerlingen krijgen, is afgenomen. 'Eerder gaven we regelmatig schriftelijke overhoringen, nu toetsen we formatief binnen de lessen.'

er extra uitleg nodig heeft.' Feedback speelt ook een grote rol. 'Bij taalvakken vergelijken leerlingen bijvoorbeeld elkaars brieven. Zo leren ze door bij elkaar te kijken en met elkaar te overleggen een goede tekst herkennen.'

Meer motivatie en eigenaarschap

Volgens Willemieke heeft formatief handelen ook invloed op de motivatie van leerlingen. 'Ze zien hun eigen vooruitgang en ervaren meer hun succesmomenten. En dat werkt motiverend. Sommige leerlingen vragen nu zelfs uit zichzelf om extra oefenmateriaal. Formatief handelen is geen tijdelijke trend, maar echt een andere manier van lesgeven. We blijven het verder ontwikkelen en ondersteunen elkaar als team. Ik zie absoluut de meerwaarde voor zowel leerlingen als docenten.'

'Ons doel is dat leerlingen zelfstandig leren werken'

Edzard Vlak en Nadine Tuinman, docenten in Winsum, vertellen hoe zij formatief handelen inzetten in hun lessen.

'Deze manier van lesgeven zet leerlingen actief aan het werk en geeft ons als docenten inzicht in hun kennisniveau. Zo kunnen we onze lessen beter afstemmen op wat leerlingen nodig hebben', vertelt Nadine. Edzard vult aan: 'Ons doel is dat leerlingen zelfstandig leren werken, en formatief handelen helpt daarbij.'

Een andere manier van lesgeven

Het toepassen van formatief handelen vraagt om een andere voorbereiding. 'Ik denk nu bewuster na over de opbouw van mijn lessen en verzamel eerder informatie om te controleren of de leerstof echt is

blijven hangen bij de leerlingen. Eerder gebeurde dat vaak pas bij een toets', legt Nadine uit. Edzard herkent dat: 'Eigenlijk deden we dit onbewust al. Als iets niet helemaal duidelijk was, legden we het gewoon opnieuw uit. Nu doen we dat gericht.'

Ook de manier van toetsing is veranderd, zegt Nadine. 'We verzamelen nu op een andere manier informatie over de voortgang van de leerlingen, zonder meteen een cijfer te geven. Dit helpt leerlingen inzicht te krijgen in hun leerproces en laat zien waar ze nog beter aan kunnen werken.' Volgens Edzard leidt deze aanpak in sommige klassen tot betere leerprestaties, maar hij ziet ook uitdagingen: 'Ik merk nog niet dat leerlingen echt zelfstandig leren werken, en dat is juist wel mijn doel.'

Meer betrokken

Leerlingen merken de verandering, al is niet iedereen meteen enthousiast. 'Sommige leerlingen vinden het lastig omdat ze niet meer passief in de klas kunnen zitten. 'Moeten we weer met de wisbordjes?' hoor je dan weleens', vertelt Nadine met een glimlach. Toch ziet Edzard positieve effecten: 'Leerlingen krijgen beter zicht op hun eigen leer-

Jasmijn en Lynn, twee vierdeklassers uit Uithuizen, komen in hun lessen regelmatig in aanraking met formatief handelen. Ze merken dat sommige docenten bewuster checken of leerlingen de stof begrijpen. Maar niet iedereen doet het.

'Ik vind het fijn dat sommige docenten het doen, maar niet als elke docent het zou doen', zegt Lynn, 'want dan is alles weer hetzelfde. We hebben bijvoorbeeld vaak een oefentoets bij economie en een exit-ticket bij biologie. Dat helpt echt, want dan weet je waar je nog beter op moet leren.'

Bij vakken als scheikunde en geschiedenis gebruiken ze ook wisbordjes. 'Dat is een fijne manier om de stof te herhalen', vindt Jasmijn. 'Je onthoudt het beter als je het vaker oefent.'

Jasmijn en Lynn: 'Exit-tickets helpen echt!'

Een mooi voorbeeld van formatief handelen is hoe mevrouw Scholtens, docent Engels, het schrijven van een Engelse brief aanpakte. 'We moesten eerst een hulpbrief bekijken, daarna elkaars werk lezen en vertellen wat we daarvan vonden. Daarna schreven we zelf opnieuw een brief. En uiteindelijk leverden we een verbeterde versie in', vertelt Lynn. 'Door die herhaling wist ik op het laatst precies hoe ik het goed moest schrijven. Mijn spelling is ook verbeterd!'

Van elkaar leren speelt daarbij een grote rol. 'Sommigen zijn beter in Engels en daar leer je dan weer van. En andersom help jij ook weer iemand anders', zegt Jasmijn.

Werkt deze manier van lesgeven? Volgens Jasmijn en Lynn wel. 'Vooral bij vakken waar je echt veel moet leren, is het heel nuttig.'

Hun conclusie? 'Gewoon blijven doen in de lessen waar het nodig is!'

proces en weten steeds beter welke vragen ze moeten stellen om verder te komen.'

Om formatief handelen verder te versterken, wordt binnen het docententeam gekeken naar intervisie en meer

samenwerking. 'Door ervaringen te delen en van elkaar te leren, kunnen we elkaar helpen en ontdekken hoe we het zelfregulerend leren van leerlingen nog beter kunnen stimuleren', zegt Nadine.

Ervaringen uit de klas

Kris: 'De wisbordjes werken zeker goed, en het herhalen van de stof ook. Wat mij betreft mag dat zo blijven.'

Raed: 'Bij geschiedenis krijgen we een leerdoelenpapiertje. In de les maken we alvast wat huiswerk, en de volgende les bespreken we het. Zo kun je het opschrijven en verbeteren.'

Twan: 'Ik vind het vooral belangrijk dat de leraar een goede presentatie geeft die iedereen interessant vindt. Dan let iedereen beter op. Onze geschiedenisleraar, bijvoorbeeld, legt alles met veel energie uit.'

